

PAŃSTWOWY INSTYTUT WETERYNARYJNY
– PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY
KRAJOWE LABORATORIUM REFERENCYJNE

Zakładu Farmakologii i Toksykologii

Sprawozdanie końcowe nr PIWet-PT2024/ZFT/5
z badań biegłości w zakresie:

*„Oznaczanie pierwiastków toksycznych
w mięśniach wieprzowych”*
Runda nr PIWet-PT2024/ZFT/5

WYKONANIE

Pracownia Farmakologii i Toksykologii

10

Warszawa, dnia 10 września 2024 r.

Puławy, wrzesień 2024

Organizator:

Krajowe Laboratorium Referencyjne dla pozostałości chemicznych w żywności i paszach
w zakresie oznaczania pierwiastków toksycznych

Zakład Farmakologii i Toksykologii,

Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach

Al. Partyzantów 57, 24-100 Puławy

Tel. 81 889 3146, zft@piwet.pulawy.pl

Koordynator:

dr inż. Agnieszka Nawrocka

agnieszka.nawrocka@piwet.pulawy.pl

Sporządził:

dr inż. Agnieszka Nawrocka

16.09.24 A. Nawrocka

Data i podpis

Zatwierdził:

prof. dr hab. Piotr Jedziniak

Kierownik Zakładu Farmakologii i Toksykologii

KIEROWNIK
Zakładu Farmakologii i Toksykologii

Prof. dr hab. Piotr Jedziniak

16.09.2024

Data i podpis

Nazwa uczestnika: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Białymstoku, Zakład Higieny Weterynaryjnej w Gdańsku, Zakład Higieny Weterynaryjnej w Katowicach, Zakład Higieny Weterynaryjnej w Poznaniu, Zakład Higieny Weterynaryjnej w Warszawie, Zakład Higieny Weterynaryjnej we Wrocławiu, Zakład Farmakologii i Toksykologii PIWet-PIB w Puławach

Kod: 3, 6, 8, 11, 384, 504, 513

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP
2. ORGANIZACJA BADAŃ
3. OBIEKT PT/ILC
  - 3.1. Przygotowanie
  - 3.2. Jednorodność
  - 3.3. Stabilność
  - 3.4. Dystrybucja
4. METODY BADAŃ
5. ANALIZA STATYSTYCZNA WYNIKÓW
  - 5.1. Wartość przypisana
  - 5.2. Odchylenie standardowe do celów badania biegłości
  - 5.3. Kryterium oceny
6. WYNIKI BADAŃ
7. WNIOSKI I ZALECENIA
8. LITERATURA
9. ZAŁĄCZNIKI
  - Załącznik Nr 1 - Wyniki badań jednorodności i stabilności materiału testowego
  - Załącznik Nr 2 - Wykaz metod stosowanych w badaniach biegłości
  - Załącznik Nr 3 - Wyniki badań. Ocena statystyczna i prezentacja graficzna
  - Załącznik Nr 4 - Wykaz uczestników
  - Załącznik Nr 5- Ocena kompetencji uczestniczących laboratoriów

1. WSTĘP

Celem organizowanych badań biegłości przez porównania międzylaboratoryjne była ocena laboratoriów w zakresie oznaczania pierwiastków toksycznych w mięśniach wieprzowych.

Pierwiastki toksyczne takie jak: ołów, kadm, rtęć i arsen jako substancje szkodliwe, stały się jednym z podstawowych elementów programu urzędowych badań kontrolnych pozostałości chemicznych w żywności pochodzenia zwierzęcego i paszach. Badanie zawartości tych pierwiastków w mięśniach wieprzowych jest integralną częścią kontroli żywności stanowiąc zabezpieczenie dla zdrowia konsumenta.

W ramach urzędowych badań kontrolnych żywności pochodzenia zwierzęcego prowadzonych w Polsce analizowane są następujące pierwiastki toksyczne: ołów, kadm, rtęć i arsen. Badania te realizowane są w Zakładzie Farmakologii i Toksykologii Państwowego Instytutu Weterynaryjnego - Państwowego Instytutu Badawczego (PIWet-PIB) w Puławach oraz w Zakładach Higieny Weterynaryjnej (ZHW) w Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu.

Do oceny wyników zawartości ołowiu, kadmu i rtęci w żywności stosuje się Rozporządzenie Komisji (UE) 2023/915 z dnia 25 kwietnia 2023 r. uchylające Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1881/2006 z dnia 19 grudnia 2006 r. oraz Rozporządzenie Komisji (WE) nr 149/2008 z dnia 29 stycznia 2008 r. ustalające najwyższe dopuszczalne poziomy niektórych zanieczyszczeń w środkach spożywczych, a także tzw. krajowe poziomy działania dla tych pierwiastków (m. in. arsenu), które nie są objęte wyżej wspomnianym rozporządzeniem. Wiarygodność wyników badań jest zapewniana między innymi poprzez regularny udział laboratoriów w badaniach międzylaboratoryjnych krajowych i międzynarodowych.

Zgodnie z zapisami w Ustawie o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2010, nr 112, poz.744, art. 25) laboratoria urzędowe są poddawane w zakresie stosowanych metod badawczych regularnym badaniom porównawczym przeprowadzanym przez krajowe laboratorium referencyjne. Krajowe Laboratorium Referencyjne przekazuje Głównemu Lekarzowi Weterynarii informacje o uzyskanych przez laboratoria urzędowe wynikach przeprowadzonych badań porównawczych.

2. ORGANIZACJA BADAŃ

Zakład Farmakologii i Toksykologii Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach pełniący funkcję Krajowego Laboratorium Referencyjnego dla pozostałości chemicznych w żywności i paszach, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 sierpnia 2024 r. (Dz.U. 2024, poz. 1274), zobowiązany jest do organizacji badań porównawczych pomiędzy krajowymi laboratoriami urzędowymi, a następnie do zapewnienia

odpowiedniego późniejszego zastosowania takich badań porównawczych (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 882/2004/WE oraz Ustawa o Inspekcji Weterynaryjnej z dnia 29 stycznia 2004 r.). Zakład Farmakologii i Toksykologii ma wdrożony system zarządzania wg. PN-EN ISO/IEC 17025 [1] potwierdzony certyfikatem Polskiego Centrum Akredytacji nr AB 485 i posiada akredytację w zakresie oznaczania zawartości pierwiastków toksycznych w materiale biologicznym.

Badania biegłości pt. „Oznaczanie pierwiastków toksycznych w mięśniach wieprzowych” PIWet-PT2024/ZFT/5 zostały przeprowadzone w Zakładzie Farmakologii i Toksykologii zgodnie z harmonogramem badań biegłości Krajowego Laboratorium Referencyjnego na rok 2024.

Działania podzlecone przez organizatora badań

Organizator badań nie podzleca żadnych działań. Wszystkie działania związane z organizacją badań wykonywane są wyłącznie przez organizatora i w jego stałej siedzibie.

Oświadczenie o poufności

Organizator badań biegłości gwarantuje zachowanie poufności danych dotyczących uczestników oraz uzyskanych przez nich wyników. Wyniki laboratoriów urzędowych przekazywane są do Głównego Lekarza Weterynarii.

3. OBIEKT PT/ILC

3.1. Przygotowanie

Próbki do badań (mięśnie wieprzowe) przygotował organizator badań. Materiał do badań został zhomogenizowany, wzbogacony analizowanymi pierwiastkami (Cd-0,050 mg/kg, Hg – 0,010 mg/kg i As – 0,300 mg/kg) oraz podzielony na próbki - każda w ilości około 100 g. Próbki umieszczono w plastikowych, zakręcanych pojemnikach, które dokładnie oznakowano.

3.2. Jednorodność

Do badań jednorodności przygotowanego materiału pobrano losowo 10 próbek. Jednorodność próbek sprawdzono wykonując 10 podwójnych analiz metodami absorpcyjnej spektrometrii atomowej. Badanie jednorodności oraz ocenę uzyskanych wyników przeprowadzono zgodnie z wymaganiami zawartymi w normie ISO 13528:2015 [2] i innych publikacjach [3, 4]. Uzyskane wyniki poddano analizie statystycznej przy użyciu odpowiednich testów statystycznych (testu Cochran'a).

Odchylenie standardowe wewnątrz próbek s_w :

$$s_w = \sqrt{\sum_{t=1}^g w_t^2 / (2g)}$$

Odchylenie standardowe między próbkami s_s :

$$s_s = \max(0, \sqrt{s_w^2 - (s_w^2/2)})$$

Obiekty ILC uznano za wystarczająco jednorodne, po spełnieniu poniższego warunku:

$$s_s \leq 0,3 \sigma_{pt} \text{ lub } s_s \leq 0,1 \delta_E$$

gdzie:

s_s - odchylenie standardowe między próbkami, σ_{pt} - odchylenie standardowe do oceny badań biegłości, δ_E - błąd maksymalny dopuszczalny.

W wyniku przeprowadzonej oceny stwierdzono, że materiał testowy był jednorodny (Załącznik nr 1).

3.3. Stabilność

Stabilność materiału testowego badano po upływie wyznaczonego terminu zakończenia badań. Do oceny stabilności obiektów badań zastosowano kryterium zgodnie z ISO 13528:2015 [2]:

$$|c_J - c_S| \leq 0,3 \sigma_{PT}$$

gdzie:

c_J - średni wynik stężenia analitu uzyskany w badaniach jednorodności materiału testowego

c_S - średni wynik stężenia analitu uzyskany w badaniach stabilności materiału testowego

σ_{PT} - odchylenie standardowe do celów badania biegłości (pkt. 5.2.)

W wyniku przeprowadzonej oceny stwierdzono, że materiał testowy był wystarczająco stabilny do czasu zakończenia badań przez wszystkich uczestników.

3.4. Dystrybucja

Próbki mięśni wieprzowych w stanie zamrożonym (o masie ok. 100 g każda) przekazano uczestnikom wraz ze szczegółową instrukcją postępowania zawierającą informacje o ilości i rodzaju próbek, zakresie badanych związków, zaleceniach postępowania analitycznego, formie przekazania wyników badań oraz terminie wykonania i przesyłania wyników badań.

Próbki do badań przekazano do 7 laboratoriów. Uczestnicy potwierdzili otrzymanie obiektu PT/ILC oraz akceptację stanu obiektu przed przystąpieniem do badań. Laboratoria były proszone

o wykonanie analiz metodami aktualnie stosowanymi w laboratorium i podanie średniego wyniku (w mg/kg) na załączonym formularzu do dnia 31 sierpnia 2024 roku.

Organizator zapewnił uczestnikom badań anonimowość poprzez nadanie indywidualnych kodów laboratoriom i przekazanym próbkom.

4. METODY BADAŃ

Uczestnicy stosowali w badaniach metody instrumentalne oparte o techniki absorpcyjnej spektrometrii atomowej. Metody badań i parametry metod przedstawiono w Załączniku Nr 2.

5. ANALIZA STATYSTYCZNA WYNIKÓW

5.1. Wartość przypisana

Za wartość przypisaną X przyjęto średnią ogólną wyznaczoną z wyników nadesłanych przez poszczególne laboratoria. Dla wykrycia i odrzucenia wartości odstających zastosowano test Grubbsa.

5.2. Odchylenie standardowe do celów badania biegłości

W oparciu o normę ISO 13528:2015 [2] wartość odchylenia standardowego do celów badania biegłości wyliczono na podstawie modelu ogólnego odtwarzalności metody pomiarowej z równania Horwitz'a:

$$\begin{aligned}\sigma_R &= 0,22 \times c \text{ dla } c < 1,2 \times 10^{-7} \\ \sigma_R &= 0,02 \times c^{0,8495} \text{ dla } 1,2 \times 10^{-7} \leq c \leq 0,138 \\ \sigma_R &= 0,01 \times c^{0,5} \text{ dla } c > 0,138\end{aligned}$$

gdzie:

c - stężenie analitu, ułamek masowy, $0 \leq c \leq 1$, $\sigma_{PT} = \sigma_R$

5.3. Kryterium oceny

Do oceny wyników badań uzyskanych przez uczestników porównania zastosowano wskaźnik z , który jest najczęściej stosowanym wskaźnikiem przez różnych organizatorów badań biegłości.

Wartości z_i obliczono oddzielnie dla każdego laboratorium zgodnie ze wzorem:

$$z_i = (x_i - X) / \sigma_{PT}$$

gdzie:

x_i - wynik pomiaru uczestnika

X - wartość przypisana (pkt. 5.1)

σ_{PT} - odchylenie standardowe do oceny badania biegłości (pkt. 5.2.)

Wartości wskaźnika z zostały obliczone dla każdego laboratorium i każdego pierwiastka podano w postaci liczbowej oraz przedstawione w tabelach i w sposób graficzny na rycinach.

Interpretacja wartości wskaźnika z:

- $|z| \leq 2$ - wynik zadowalający,
- $2 < |z| < 3$ - wynik wątpliwy (ostrzegawczy),
- $|z| \geq 3$ - wynik niezadowalający, niespełniający kryterium biegłości.

6. WYNIKI BADAŃ

W porównaniu międzylaboratoryjnym oznaczania ołowiu, kadmu, rtęci i arsenu w mięśniach wieprzowych uczestniczyło 7 laboratoriów i wszystkie nadesłały wyniki badań. Wyniki badań wraz z oceną statystyczną zestawiono w Tabeli 3, natomiast prezentację graficzną przedstawiono na rycinach 1-4. Wszystkie laboratoria biorące udział w badaniach uzyskały zadowalające wyniki oznaczeń zawartości ołowiu, kadmu, rtęci i arsenu w mięśniach wieprzowych (wartości wskaźnika z mieściły się w zakresie od -2 do +2).

Ocenę wyników przedstawiono w załączniku Nr 5. Wszystkie laboratoria uczestniczące w badaniach oznaczania pierwiastków toksycznych w mięśniach wieprzowych uzyskały 100% wyników zadowalających.

7. WNIOSKI I ZALECENIA

Laboratoria o kodach 3, 6, 8, 11, 384, 504 i 513 w rundzie nr PIWet-PT2024/ZFT/5 uzyskały pozytywny wynik badań porównawczych tzn. pozytywny wynik badań biegłości (PT), tym samym potwierdziły kompetencje do wykonywania badań w zakresie oznaczania zawartości pierwiastków toksycznych w żywności zwierzęcego pochodzenia w ramach realizacji Krajowego Programu Kontroli Pozostałości.

8. LITERATURA

1. PN-EN ISO/IEC 17025: 2005 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”
2. Norma ISO 13528:2015(E) „Statistical methods for use in proficiency testing by interlaboratory comparisons”.
3. Thompson M., Ellison S.L., Wood R.: The International Harmonized Protocol for the Proficiency Testing of Analytical Chemistry Laboratories. Pure Appl. Chem. 2006, 78, 145-196.
4. Norma PN-EN ISO/IEC 17043: 2011 Ocena zgodności - Ogólne wymagania dotyczące badania biegłości (ISO/IEC 17043:2010)

9. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik Nr 1
Wyniki badań jednorodności materiału testowego

Tabela1 Wyniki badań jednorodności

Pierwiastek	X, mg/kg, n = 20	σ_{PT}	Wartość kontrolna, 0,3 σ_{PT}	Wynik
Ołów	0,007	0,0015	0,0005	materiał jednorodny
Kadm	0,051	0,0113	0,0034	materiał jednorodny
Rtęć	0,011	0,0025	0,0007	materiał jednorodny
Arsen	0,268	0,0065	0,0020	materiał jednorodny

σ_{PT} – odchylenie standardowe dla oceny biegłości,
X – średnia ogólna

Załącznik Nr 2
Wykaz metod stosowanych w badaniach biegłości

Tabela 2. Metody oznaczania stosowane przez laboratoria w badaniach pierwiastków toksycznych w mięśniach wieprzowych

Kod laboratorium	Pierwiastek			
	Ołów	Kadm	Rtęć	Arsen
384	ETAAS	ETAAS	DMA	HGAAS
11	ETAAS	ETAAS	DMA	HGAAS
6	ETAAS	ETAAS	DMA	HGAAS
504a	ETAAS	ETAAS	DMA	HGAAS
504b	FAAS	-	-	-
8	ETAAS	ETAAS	CVAAS	HGAAS
513	FAAS	FAAS	DMA	ETAAS
3	GFAAS	GFAAS	DMA	HGAAS

DMA - analizator rtęci (atomowa spektrometria absorpcyjna z techniką amalgamacji)

FAAS - płomieniowa atomowa spektrometria absorpcyjna

GFAAS/ETAAS - bezpłomieniowa atomowa spektrometria absorpcyjna

HGAAS - atomowa spektrometria absorpcyjna z generacją wodorków

Załącznik Nr 3

Wyniki badań. Ocena statystyczna i prezentacja graficzna

Tabela 3. Wyniki oznaczeń zawartości pierwiastków toksycznych w mięśniach wieprzowych

Kod Laboratorium	Pierwiastek, mg/kg							
	Ołów		Kadm		Rtęć		Arsen	
	x_i	z_i	x_i	z_i	x_i	z_i	x_i	z_i
8	0,006	-0,04	0,055	-0,22	0,010	0,00	0,288	-0,29
504a	0,007	0,02	0,054	-0,31	0,010	0,00	0,297	0,24
504b	<0,010	-	-	-	-	-	-	-
3	0,006	-0,04	0,052	-0,49	0,010	0,00	0,298	0,29
11	-	-	0,052	-0,49	0,010	0,00	0,280	-0,76
6	<0,007	-	0,055	-0,22	0,011	0,40	0,298	0,29
384	0,007	0,02	0,051	-0,58	0,011	0,40	0,268	-1,47
513	<0,02	-	0,060	0,22	0,010	0,00	0,298	0,29
X, mg/kg	0,007		0,058		0,010		0,293	
σ	0,004		0,004		0,000		0,007	
Niepewność wart. przypisanej	0,002		0,001		0,000		0,003	
σ_{PT}	0,015		0,011		0,003		0,017	
Liczba uczestników	7		7		7		7	

Objaśnienia:

X - średnia ogólna (wartość przypisana),

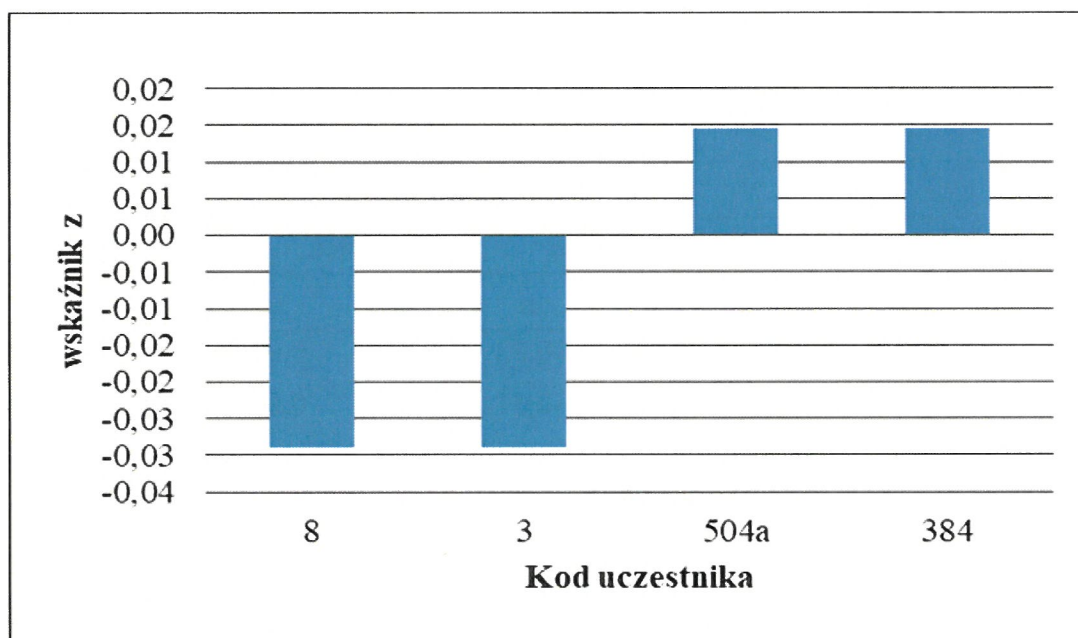
x_i – wynik pomiaru uczestnika,

σ . odchylenie standardowe,

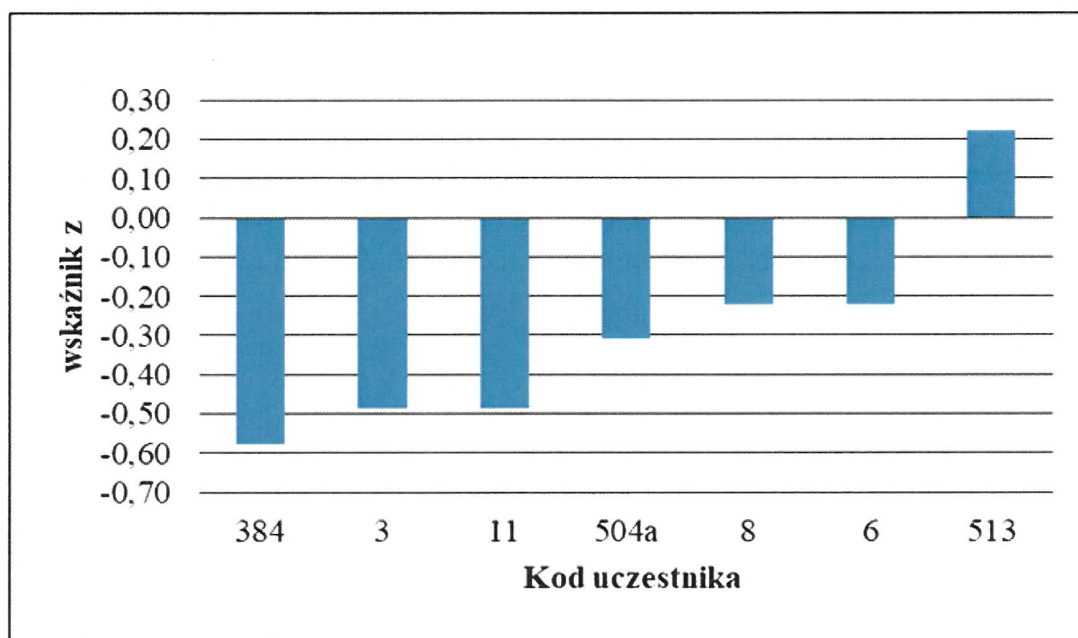
σ_{PT} - odchylenie standardowe do oceny biegłości.

z_i - wskaźnik z uczestnika

Ryciny

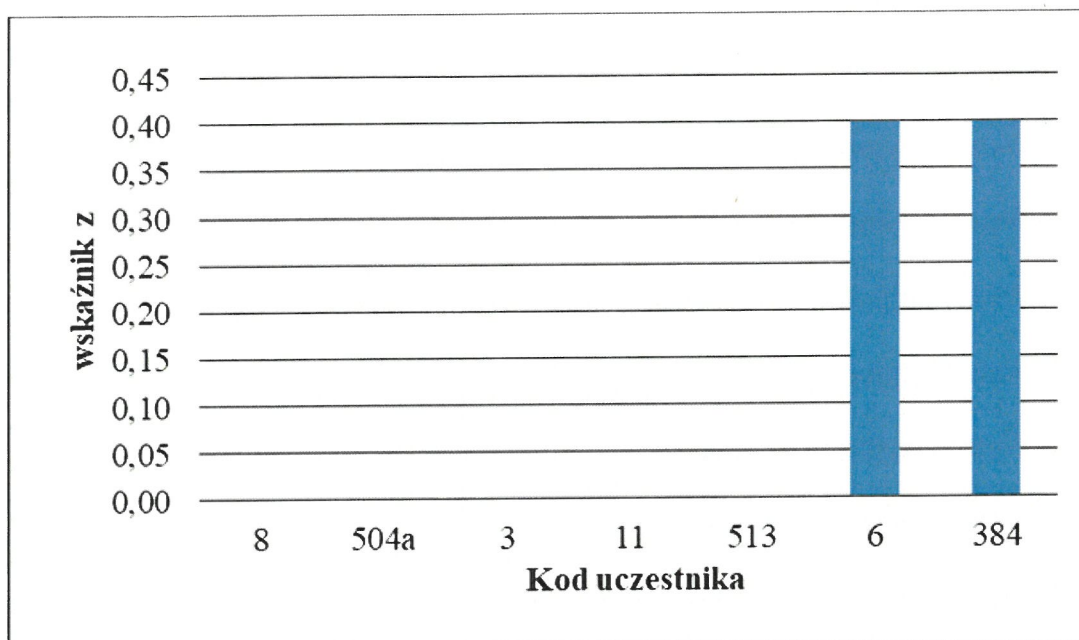

Ryc. 1. Wartości wskaźnika z uzyskane dla ołowiu w mięśniach wieprzowych (wartość przypisana – 0,007 mg/kg)

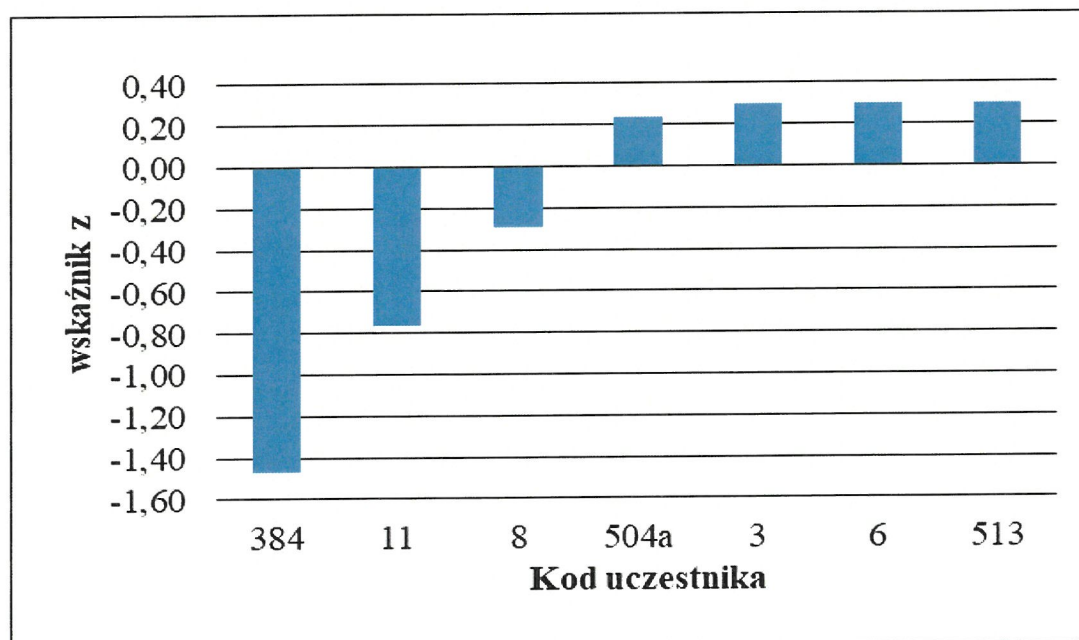

Ryc. 2. Wartości wskaźnika z dla kadmu w mięśniach wieprzowych (wartość odniesienia - 0,058 mg/kg)

Ryc. 3. Wartości wskaźnika z dla rtęci w mięśniach wieprzowych (wartość odniesienia - 0,010 mg/kg)

Ryc. 4. Wartości wskaźnika z dla arsenu w mięśniach wieprzowych (wartość odniesienia – 0,293 mg/kg)

Załącznik Nr 4
Wykaz uczestników

Zakład Higieny Weterynaryjnej w Białymstoku

Zakład Higieny Weterynaryjnej w Gdańsku

Zakład Higieny Weterynaryjnej w Katowicach

Zakład Higieny Weterynaryjnej w Poznaniu

Zakład Higieny Weterynaryjnej w Warszawie

Zakład Higieny Weterynaryjnej we Wrocławiu

Zakład Farmakologii i Toksykologii PIWet-PIB w Puławach

Załącznik Nr 5

Ocena kompetencji uczestniczących laboratoriów

Ocenę kompetencji laboratoriów do wykonywania badań ołowiu, kadmu, rtęci i arsenu w mięśniach wieprzowych zestawiono w tabeli 4a i 4b. Wszystkie laboratoria uzyskały 100% wyników zadowalających.

Tabela 4. Ocena kompetencji laboratoriów uczestniczących w badaniach:

a) zestawienie wyników dla poszczególnych analitów

Analit	Liczba wyników zadowalających $ z \leq 2$	Liczba wyników wątpliwych $2 < z < 3$	Liczba wyników niezadowalających $ z \geq 3$	Procent wyników zadowalających (%)
ołów	7	0	0	100
kadm	7	0	0	100
rtęć	7	0	0	100
arsen	7	0	0	100

b) zestawienie wyników uzyskanych przez laboratoria

Kod laboratorium	Liczba wyników zadowalających $z \leq 2$	Liczba wyników wątpliwych $2 < z < 3$	Liczba wyników niezadowalających $z \geq 3$	Wyniki zadowalające (%)
384	4	0	0	100
11	4	0	0	100
6	4	0	0	100
504	4	0	0	100
8	4	0	0	100
13	4	0	0	100
3	4	0	0	100

Na podstawie wyników przeprowadzonych badań poprzez porównanie międzylaboratoryjne (PIWet-PT2024/ZFT/5) można stwierdzić, że wszystkie laboratoria biorące udział w oznaczeniach pierwiastków toksycznych w przygotowanej próbce mięśni wieprzowych uzyskały zadowalający wynik badania biegłości (PT).

KONIEC RAPORTU

